

ZOR NİKAH

1869

Ahmet Vefik Paşa (1823-1891)

Genel bakış

Ahmet Vefik Paşa Moliere'in eserlerini uyarlarken zaman zaman asıl metinden uzaklaşmış ama eserin ruhuna aykırı davranmamaya dikkat etmiştir. Eserdeki tiplerin daha güçlü olabilmelerini sağlamak amacıyla, bir takım Arapça ve Farsça kelimeler kullanarak karakterler üzerindeki ilginin artmasını temin etmiştir. Bu uygulamaya özellikle Zor Nikah'ta daha çok rastlamaktayız. Moliere'in Le Mariage Force oyunundan uyarladığı Zor Nikah'ta, yazıldığı dönemde en çok oynanan bir komedi olmuştur.

Kişiler

İvaz Ağa: Baş kahraman. Elli yaşını geçmiş Ziba Hanım ile evlenmek isteyen Nurudil'in babasıdır. İvaz Ağa zengin bir kişiliktir.

Katip Müstecip Çelebi: İvaz Ağa'nın evleneceğini öğrenen ilk kişi. İvaz Ağa'nın geç yaşta evlenmesini yadırgayan komşusudur. İvaz Ağa ile uzun yıllar beraber yaşamış, fikir danışılan bir kişidir.

2. Üstat ve Üstat Senai: Filozoflar

Büyük Ağa : Çevrenin zenginlerinden, Ziba Hanım'ın babası.

Küçük Ağa : Büyük Ağa'nın oğlu.

Ziba Hanım: İvaz Ağa'nın evlenmek istediği genç ve güzel Büyük Ağa'nın kızıdır. Açık saçık giyinen, çevredekiler tarafından yosma olarak isimlendirilen rahatına düşkün biridir.

Hüsrev Bey: Ziba Hanım'ın sevgilisi

Nurudil: İvaz Ağa'nın kızı. Suat'ı seviyor.

Remzi Kadın: Nurudil'in annesi

Suat: Nurudil'in sevgilisi

İzzet Ağa : İvaz Ağa'nın komşusu

Konusu

İvaz Ağa elli yaşını geçmiş bir kişidir. Buna rağmen, Ziba adında bir kızla evlenmek istemektedir. Kız biraz açık saçık ve çevresinin diline düşmüş biridir. İvaz Ağa'nın ise bu durumdan haberi yoktur. İvaz Ağa geçkin yaşından sonra genç bir kızla evlenmesinin uygun olup olmayacağını yörenin bilgili, filozof ve yaşlı kimselerine danışmaktadır. Saf bir kişi olan İvaz Ağa, yaşlılara akıl danışmanın yanısıra, evliliğinin nasıl sonuç vereceği konusunda Çingenelere fal da açtırmaktadır. Bu arada, İvaz Ağa, Ziba'yı, aşığı Hüsrev Bey ile birlikte görünce bu işten vaz geçmeğe karar veriyor. Ancak kızın babası, iş bu kadar dallanıp budaklandıktan sonra artık vazgeçemeyeceğini bildirip, tehditlere başvurunca İvaz, kızı ister istemez nikahına almak zorunda kalır.

Fikir Alışverişi İvaz Ağa geç yaşına rağmen evlenmek ister. Büyük Ağa'nın genç ve güzel kızı Ziba Hanım'ı uygun bir eş olarak görür. Bu kızla evlenmesinin uygun olup olmayacağını bilmediği için fikir alışverişi yapmak ister. Yörenin bilgili, filozof ve yakın çevresine danışır. Komşusu olan Müstecip Çelebi bu evliliğin uygun olup olmadığını söylüyor. Bundan ikna olmayan İvaz Ağa, bir filozof olan Üstat Senai'ye gider. Üstat Senai ile yaptığı görüşmeden de bir sonuç alamayan İvaz Ağa, çingene kadınlara fal baktırmaya karar verir.

Farklı Düşünceler İvaz Ağa, Ziba Hanım'la karşılaşır ve konuşmaya başlarlar. Ziba Hanım onunla evlenince babasının baskılarından kurtulacağından daha özgür olabileceğini, istediği şeyleri yapabileceğini söyler. Şimdiye kadar kaybettiği zamanı onaracağını kendisine eğlence vereceğine ve onunda bunlara karışmayacağını bildiğini söyler. Kendisinin de İvaz Ağa'nın yaptığı hiçbir eyleme karışmayacağını ve onu kıskanmayacağını söyler. İvaz Ağa bunları duyunca kendini kötü hisseder.

Zoraki Evlilik İvaz Ağa'yı, Ziba Hanım'ın konuşmaları ve davranışları düşündürür. Bu vesveselerden kurtulmak ve aydınlığa çıkmak için mahallenin düşünürlerinden sayılan Üstat Senai'ye gider ve derdini anlatmaya çalışır. Üstat ile yaptığı görüşmeden bir sonuç alamayınca çingene kadınlara fal baktırır. Falcılar yakında evleneceğini yosma bir kadın alacağını, onun yüzünden meşhur olacağını söylerler. İvaz Ağa bundan sonra büyücülere gitme kararında iken birden Ziba Hanım'la Hüsrev Bey'in geldiğini görür ve gizlenir.

Onların konuşmalarını dinler. Ziba Hanım, Hüsrev Bey'e İvaz Ağa ile parası için evlenmeye karar verdiğini söyler. Bunun üzerine İvaz Ağa onunla evlenme fikrinden pişmanlık duyar ve evlenmekten vazgeçer. Kararını bildirmek içinde Büyük Ağa'ya gider. Fakat umduğunu bulamaz. Ağa düğün için herşeyin hazır olduğunu ve vazgeçemeyeceğini söyler. Ağa'nın oğlu Küçük Ağa İvaz Ağa'ya çeşitli baskılar yaparak onu Zira Hanım'la evlenmek zorunda bırakır.

Tema

Evlilik Evlilik kurumunun hangi temeller üzerine kurulması gerektiği ve evlenilecek kişide öncelikli olarak aranması gereken özellikleri inceler. Kişilerin evlilik kurumuna bakış açılarındaki zıtlıkları anlatmaktadır. Tehdit ederek sonuca ulaşmak istemeyi gösterir. Toplumsal sorunların irdelenmesi, evlilik kurumu ile ilgili tenkitler, yalnız kalmamak için evliliği tercih etmenin pişmanlık getireceği kaçınılmazdır.

Karakter İncelemesi

İvaz Ağa (Saf)

Karakter Paraya önem veren, kendi başına verdiği kararları onaylatmayı seven saf bir karakterdir. Yalnız kalmaktan korkan ve geç yaşına rağmen evlenmek isteyen biridir. İvaz Ağa, kendi düşüncelerden başka bir düşünce kabul etmez, eleştirilere kapalı ve her türlü hurafeye inanır.

Aktivite İvaz Ağa'nın evlenmek istemesinin tek amacı soyunu devam ettirmek, baba olma duygusunu tadabilmek, güzel bir bayanla hayatını sürdürmek içindir. Bu kararın doğruluğunu onaylamak için çeşitli kişilerden fikir almak ister. Önce komşusu olan Müstecip Çelebi'ye gider, ondan istediği cevabı alamayınca Üstat Senai'ye gider oda ikna etmeyince çingene kadınlara fal baktırır.

Kişiler İvaz Ağa hemen hemen herkesle irtibat halindedir. İlk önce fikrini almak için Müstecip Çelebi'yle iletişim kurar. Onun yanından ayrıldıktan sonra yolda Ziba Hanım'la karşılaşır ve evlilik üzerine fikirlerinden bahsederler. Bu konuşmadan memnun kalmayınca Üstat Senai ile konuşur. Onun yanından ayrıldıktan sonra çingene kadınlarla konuşup onlara fal baktırır. Hüsrev Bey'le Ziba Hanım'ın konuşmalarını duyunca evlilikten vazgeçtiğini söylemek için Büyük Ağa ile konuşur. Büyük Ağa bunu kabul etmeyince oğlu Küçük Ağa İvaz Ağa ile konuşarak onu evliliğe zorlar.

ÖRNEK ANILAR

Fikir Danışan İvaz Ağa yaşının geç olduğunun farkındadır ve buna rağmen evlenmek ister. Ancak bu düşüncesini doğru olup olmadığına karar veremez ve yakın çevresinden fikir alır. İvaz Ağa -Aman canım Müstecip Çelebi, evlâdınız başı için bir yemin ediniz, bir and içiniz. Müstecip Çelebi- Peki efendim, dost aşkına kasem olsun. Merak etmeyiniz. Aklımın kestiğini doğruca söylerim. Siz hemen işinizi anlatın bana. İvaz Ağa - İki gözüm Müstecip Çelebi, acaba ben evlensem nasıl olur, eyü eder miyim? Müstecip Çelebi- Kim, siz mi? İvaz Ağa - Evet, öz vahid ben kendim evlenmek isterim. Buna ne buyurursunuz? Siz ne münasip görürsünüz? Bu konuşmalardan istediği cevapları bulamayan İvaz Ağa konuyu birde Üstatlara sorar. İvaz Ağa - A hocam, söyleyeceğim ama siz dinlemelisiniz ki malum olsun. Diyeceğim iş şudur ki ben evlenmek isterim hatun güzel pek beğendim. Babasından istedim ama, korkarım ki ... diyerek Üstatdan fikir almak ister.

Hurafeci İvaz Ağa verdiği kararlarla ilgili hurafelerede inanır. Çingene kadınlara fal baktırmaya karar verir. Birinci Çingene Karısı- Ah fal bakar, güzel ağacığım, fal bakar. İşte biz ikimiz sana baht yorar, talih yoklar, fal bakar. İkinci Çingene Karısı- Ah Ağa, elcüğünü ver bana, elcüğünle niyetcüğünü tut. Sana bak ne muştalıklar vereyim. İvaz Ağa - İşte ellirimin ikisi de. İsteddiğiniz de içinde. Birinci Çingene Karısı- Ağacığım ne güzel bahtın var? Ne açık baht! İkinci Çingene Karısı- Bahtın ne açık ağacığım. Sen bir gün bir şey olacaksın... Birinci Çingene Karısı- Senin bir güzel yavuklun var Ağacığım. Yakında alacaksın. Yakında evleneceksin. İkinci Çingene Karısı- Evleneceksin, Ağacığım, bir yosma kadın alacaksın, yosma kadın alacaksın. Birinci Çingene Karısı- Belli, bir yosma, sevimli kadın ki herkes onu sever. İkinci Çingene Karısı- Bir kadın ki yüzünden çok dost peydahlayacaksın. Çok dost peydahlayacaksın. Birinci Çingene Karısı- Bir kadın ki senin evine mal getirir, bereket yağdırır, Ağacığım, bereket yağdırır. İkinci Çingene Karısı- Bir kadın ki sana büyük şöhret verecek Ağacığım, onun yüzünden meşhur olacaksın. Birinci Çingene Karısı- Bir kadın ki onun yüzünden sana itibar ederler. Ağacığım, sana halk çok itibar edecek. Bununla da yetinmeyen İvaz Ağa bundan sonra büyücülere gitme kararı verir.

Kararlı İvaz Ağa evlenme fikriyle ilgili Müstecip Çelebiden olumlu cevap alamasada kararlı olduğunu ve hatta kızı istediğini söyler. İvaz Ağa ben de size diyeyim ki evlenmeği kurdum, niyetlenüp azmettim. Kız istedim. Sanki benden neye gülecek gelsün? Ya alacağım kızı bilerseniz tarife hiç gerek kalmaz. Müstecip Çelebi- Ya öyle mi efendim? Bu başka lâkırdı. Siz bana öyle demediniz sultanım. İvaz Ağa - Kızı pek beğendim, içerim sevdi, gönlüm ısındı. Müstecip Çelebi- Ya, gönlünüz mü ısındı? Artık derunî dilden muhabbetler olmuş dernek! İvaz Ağa - Ya muhabbetler oldu, hem de babasından istedim. Müstecip Çelebi- Vay hemen istediniz ha? İvaz - Ağa Hay Hay! Söz de verdim, bu akşam nikâh olacak.

Korkak İvaz Ağa, Ziba Hanım'la Hüsrev Bey'in konuştuklarını dinledikten sonra evlenmekten vazgeçer. Kararını bildirmek için Büyük Ağa'ya gider ve evlenmekten vazgeçtiğini söyler. Büyük Ağa buna

kız ve Ziba Hanım'ın kardeşi Küçük Ağa, İvaz Ağa'ya baskılar yapar ve evlenmeye zorlar. Küçük Ağa-Efendim verilen kelimededen sonra kız kardeşimle evlenmeyi reddettiğinizde size yapacaklarımı kabul etmiş olursunuz. İvaz Ağa - Bunu istemiyorum. Size söylüyorum. Küçük Ağa- Savaşmak istemiyor musun? İvaz Ağa - Hayır Küçük Ağa- Efendim kimseyi zorlamıyorum ama kavga etmek ya da kız kardeşimle evlenmek zorundasınız. İvaz Ağa - Pekala! Evleneceğim, evleneceğim...

Ziba Hanım (Özgürlüğüne Düşkün)

Karakter Ziba Hanım biraz açık saçık çevresinin diline düşmüş biridir. Özgürlüğüne düşkün parayı eğlenceyi seven bir karakterdir. Babasının baskılarından kurtulmak ve daha rahat hareket edebilmek için parasıda olan İvazla evlenmeyi kabul eder. Evliliğin sevgilisi Hüsrev Bey'le görüşmesincede engel olmayacağını düşünen, herkes tarafından yosma olarak hitap edilen biridir.

Aktivite Gezmeyi tozmayı seven fakat bu eylemi babasının izin verdiği kadarıyla yapmaktadır. Fırsat buldukça sevgilisi olan Hüsrev Beyle görüşmektedir.

Kişiler Ziba Hanım yolda İvazla karşılaşır İvaza evlilik ile olan düşüncesini ve hayallerini anlatır. Babasından gizli görüştüğü sevgilisi Hüsrev Bey'e İvaz Ağa ile sadece parası için evlendiğini söyler. Karakterin genellikle İvaz Ağa ve Hüsrev Bey'le dialoglarına tanık olmaktadır.

ÖRNEK OLAYLAR

Çıkarıcı Ziba Hanım yolda İvaz Ağa ile karşılaşır ve konuşmaya başlarlar. Ziba Hanım, İvaz Ağa'ya onunla evlenmekten mutluluk duyacağını bu evliliğin babasının boyun eğdirmesinden hızlı bir şekilde kurtacağını söyler. İvaz Ağa - Eh canım birbirimizle mutlu olacağız. Artık bana hiçbir şeyi reddetmek hakkınız olmayacak. Bu evlilik fikrinden memnun musunuz? Ziba Hanım- Oldukça memnunum yemin ederim, çünkü babamın şiddeti beni oldukça yordu. Bana verdiği küçük özgürlükten ne kadar utandığımı bilmiyorum. Yüzlerce kez evlenmek isteyerek bu kısıtlamadan çıkmayı istedim. Çok şükür bunun için neyse ki geldiniz, ve şimdi kendime biraz eğlence vermeye ve kaybettiğim zaman için iyi onarımlar yapmaya hazırlanıyorum. Çok kararlı bir adam olduğunuz ve nasıl yaşayacağınızı bildiğiniz için; Dünyanın en iyi temizliğini birlikte yapacağımıza ve eşlerinin kötü bir şekilde yaşamasını isteyen bu rahatsız edici kocalardan olmayacağınıza inanıyorum. Ziyaretler, meclisler, hediyeler, tek kelimeyle her türlü zevk ve ruh halimde bir kadına sahip olmaktan memnun olmalısın. Birlikte hiçbir zaman karışıklık yaşamayacağız; ve sizi eylemlerinizde zorlamayacağım; umarım sende beni zorlamayacaksın: benim için karşılıklı bir gönül rahatlığı olmasını istiyorum. Sonunda, evlerini tanıyan iki insan gibi evleneceğiz. Hiçbir kıskanç kuşku beynimizi rahatsız etmeyecektir ve senin ikna olacağından, benim sadakatimden emin olman yeterli.

Sadakatsiz Ziba Hanım, İvaz Ağa ile daha rahat bir hayat sürdürebilmek ve babasının baskılarından kurtulmak için evlenmek ister ama Hüsrev Bey'den vazgeçmiş değildir. Hüsrev Bey- Evleniyor musun? Ziba Hanım- Evet bu akşam. Hüsrev Bey- Ne kadar acımasızsın sana olan sevgimi bana verdiği sözleri nasıl unutursun. Ziba Hanım- Seni hala aynı görüyorum ve bu evlilik endişelendirmesin. O aşk için evlendiğim bir adam değil. Onu zenginliği için kabul ediyorum. O yaşından dolayı çabuk ölecek bir adamdır. Ziba Hanım bu sözlerle Hüsrev Bey'e evlendikten sonra da ilişkilerinin devam edeceğini ve onu bırakmayacağını söyler.